

GRACE MCCLEEN

PROFESSOR IN DE POËZIE

Vertaald door Harry Pallemans

Roman

Uitgeverij Atlas Contact
Amsterdam/Antwerpen

HET DISSIDENTE CORPUS

Het was niet, om weer te beginnen, wat ze had gedacht. Ze wachtte nu al een maand op de uitslag van een scan om te zien of haar verraderlijke hersencellen, die laat waren betrapt bij hun spel van incestueuze vermenigvuldiging, waren uitgeroeid, en wist dat de kans op een gunstige uitkomst klein was: dat had dokter Robertson, een grijzende, energieke bonenstaak van een man, tegen haar gezegd. Het gezwel was van aanzienlijke omvang geweest, en bij de operatie was er minder weggesneden dan was gehoopt. Onder zulke omstandigheden was wat je van chemotherapie mocht verwachten beperkt. Maar daar zat de arts, die nog energieker oogde dan normaal, en gaf haar een vel papier en deelde haar mee dat de rebelse cellen niet alleen ontbonden waren, maar dat ze sinds het begin van de ellende ruim een jaar geleden niet meer zoveel witte bloedlichaampjes had gehad.

Ze tuurde over de rand van haar bril alsof ze naar een bedrieger keek. Na een korte stilte zei ze: ‘Weet u wel zeker dat dit mijn gegevens zijn?’

‘Uw naam staat er toch op?’ zei Robertson. ‘U bent eigenlijk weer beter, mevrouw Stone. Gunstiger had de uitslag niet kunnen zijn.’

Ze snoof even en trok haar wenkbrauwen op. Het papier trilde een beetje toen ze het teruglegde op het bureau.

‘Uiteraard,’ zei hij, ‘blijven we de vinger aan de pols houden, maar het ziet er gewoon goed uit. Hebt u nog last van hoofdpijn gehad?’

‘Nee.’

‘Misselijkheid?’

‘Soms, na het eten.’

‘Dat is vrij normaal. Het duurt wel even voordat uw lichaam zich weer helemaal hersteld heeft.’ Hij draaide rond in zijn stoel en glimlachte haar toe. ‘En, wat gaat u doen nu u weer onder de mensen bent?’

Ze tuitte haar lippen en tikte een stofje van haar rok. Ze wist welke indruk ze maakte: een oude vrijster met bril en degelijke schoenen, met huid en wimpers van een bleekheid die op schemerige kamers en stilte duiden; alleen haar ogen pasten niet in het beeld, want die waren donker, vlammend, dierlijk bijna, en de meeste mensen keken er niet lang in voordat ze de blik afwendden. Met een flauwe glimlach zei ze: ‘O, weer aan de slag, lijkt me. Ik lig achter met mijn boek en de afdeling kan niet zonder me.’

‘Neem een beetje vakantie. Ga er even tussenuit. Hebt u vrienden bij wie u op bezoek kunt gaan?’

‘Natuurlijk,’ zei ze met een korte blik op hem.

Hij keek haar even vorsend, misschien wel een beetje bedroefd aan; toen stond hij op en stak zijn hand uit.

Bij de deur zei hij: ‘Niet werken, hoor.’

En met een toegeeffelijke glimlach zei ze: ‘Dat beloof ik.’

Ze stond in een lange gang met een glanzende vloer. Voor haar dwarrelde een stofkolom in een zonnestraal. Het was stof, maar professor Stone zag hoe de deeltjes glinsterden, pirouettes maakten, tot edeler materie werden getransformeerd, geen stof maar goud, goud met een zweem van regenbogen. Links van haar, achter een glazen wand, wiebelden bomen, wervelden bladeren in winderig zonlicht. Het waren bomen, maar ze zag de takken armen worden die naar de zon reikten, vezels van een eeuwige materie die om bemiddeling smeekte.

Ze schrok van een geluid en zag toen ze zich omdraaide een man haar kant uit komen die met getuite lippen een karretje duwde. Het woord dat bij haar opkwam om het geluid te beschrijven was echter niet 'fluiten': dat was bij lange na niet vreemd genoeg voor de muziek die ze hoorde, die bezielde noch onbezielde was.

Ze knipperde met haar ogen, het karretje reed voorbij, het stof stoof uiteen, de bladeren bleven wervelen. Er was iets gebeurd, maar wat? Woorden leken vanmorgen achter te blijven bij haar waarneming van dingen, treurige boodschappers van een geheim dat te subtiel was om te bevatten. Ze zei: 'Ik ben beter,' maar ook deze woorden waren niet toereikend om het aparte geval te beschrijven dat haar lichaam was geworden sinds Robertson haar het papier had overhandigd.

Nu stond ze in de kolom van zonlicht en tolde het stof wild om haar heen: textiel, vlees, aderen, nagels en sproeten, ineens waren ze allemaal stralend, tot leven gewekt door de aanraking van een luminescentie die ze overal om zich heen voelde. Ze zei: 'Dank u,' voorzichtig, alsof ze de woorden uitprobeerde, en alleen deze woorden leken deze uiterst vreemde ochtend iets van hun betekenis te behouden – al wist ze eigenlijk niet tegen wie ze het had en dacht ze maar liever

niet na over wat het kon betekenen dat ze op klaarlichte dag tegen zichzelf stond te praten.

Professor Stone begon langzaam, en vervolgens met meer overtuiging, de lange, glanzende gang door te lopen.

Elizabeth Stone (hoogleraar Engelse poëzie, gevierd schrijver van *The Dissident Corpus: John Milton and the Poetics of Difference*, lid van het bestuur van twee instellingen voor hoger onderwijs, voorzitter van het bestuur van twee; contribuant aan tien tijdschriften, redacteur van één) was in haar tweeënvijftigste levensjaar toen haar wereld op zijn kop werd gezet. Ze stond in een collegezaal en wilde toevallig net de vervoering demonstreren die de verrukte Wordsworth ‘door intense betrekking/ van de aarde naar de hemel verhief’, toen in scherp contrast daarmee en tot verbazing van ruim tweehonderd studenten de vloer zich verhief, er licht door haar hoofd flitste, haar linkerhand de papieren die ze vasthield losliet en alles op zwart ging. Toen ze weer bijkwam stond Matthew Cullum, hoofd van de afdeling Engels, over haar heen gebogen en zei: ‘Elizabeth, hoor je me?’

Ze schreef de val toe aan een lage bloedsuikerspiegel en nam zich voor het ontbijt niet meer over te slaan. Een week later stond ze op uit bed en werd de wereld andermaal zwart; de volgende morgen bij het tandenpoetsen werd haar linkerarm ineens slap, trok haar hand zich samen tot een klauw en zag ze minder met haar linkeroog. Na twintig minuten was alles weer normaal, al bleef haar arm de rest van de dag krachteloos.

Ze zei het tegen niemand; het was vermoeidheid, een beknelde zenuw, een gebrek aan het een of ander. Ze had ook een keer zulke symptomen gehad bij migraine. Ze zou er de volgende week naar laten kijken, als de colleges over Donne

erop zaten, aan het eind van de maand, als ze het artikel over Dryden had verstuurd. Professor Stone was namelijk gewend aan de protesten van haar lichaam. In de loop der jaren had het haar een verbluffend scala aan ziekten gepresenteerd en daardoor was ze een vaardige tegenstander van dat lichaam geworden, maar zo losgeslagen als nu had het zich nog nooit gedragen. Ze had opiumtinctuur gedronken toen ze door diarree werd geteisterd en aan Harvard een lezing moest geven, had met een stok rondgestrompeld toen een spitaanval dreigde te verhinderen dat ze naar de John Rylands Library reisde om een manuscript te lezen, maakte zichzelf met willekeurige tussenpozen wakker toen ze haar eerste boek over Milton schreef om de slapeloosheid met eigen wapens te bestrijden; bij congressen voorkwam ze het trillen van haar handen door ze zo hard dicht te knijpen dat er halvemaantjes in haar palmen stonden.

Ten tijde van haar val was ze net begonnen aan het langverwachte tweede deel van haar magnum opus, *The Dissident Corpus: John Milton and the Poetics of Difference*, het culminatiepunt van een liefdesverhouding met de literaire reus die haar acht jaar lang zo had beziggehouden dat ze bijna nergens anders aan was toegekomen; al moest ‘liefdes-’ misschien wel vervangen worden door ‘obsessieve’ en ‘verhouding’ door ‘worsteling’, want de strijdende partijen waren wel eens zo ernstig slaags geraakt dat het twijfelachtig was of een van beiden het zou overleven. Maar de professor moest wel overleven, want de harde waarheid was dat ze ondanks het reikhalzende uitkijken in de literaire kringen geen boek meer had geschreven sinds de eerste keer dat ze zich in de hel van Milton had gewaagd; al had ze ook geen tijd verspild – integendeel, ze had fanatiek onderzoek gedaan; sterker nog, tegen het eind bestond de verleiding erin om maar onder-

zoek te blijven doen omdat de gedachte dat de wankelste stappen tot een of andere structuur moesten worden omgetoverd aan het helse grensde.

Toen ze haar betoog rond had, begon ze de eerste versie te schrijven. Dat duurde drie keer zo lang als ze had gedacht, ten eerste vanwege de hoeveelheid materiaal en ten tweede omdat ze er zo veel mogelijk in wilde verwerken. Ze had met de zwakte van haar linkerarm te kampen en met een vreemde maar kortstondige duisternis die bezit nam van haar linkeroog wanneer de hoofdpijn opkwam. Die was ongewoon zwaar, begon aan de linkerkant en zorgde ervoor dat ze zich niet meer kon bewegen als ze niet snel genoeg ingreep. Niets was echter zo slopend als een toenemende dufheid, het vermogen om zomaar ineens diep en soms gevaarlijk in slaap te vallen: ze kwam met de metro in Epping aan in plaats van Holborn en zou helemaal terug naar West Ruislip zijn gereisd als het personeel haar niet wakker had gemaakt; bij een faculteitsvergadering over de noodzaak om de syllabus wat aantrekkelijker te maken werd ze door de nieuwe historica Felicity McGowan aangestoten en zag toen ze daardoor wakker was geworden dat ze met een speekselketting aan haar eigen vest vastzat; of ze nu thuis essays nakeek, in de British Library zat te lezen, in Lincoln's Inn Fields aan haar boek werkte, steeds had ze het gevoel dat haar grip op de wereld minder werd.

Gedesoriënteerd en suf werd ze wakker uit haar dutjes. Koffie verergerde de slapeloosheid. Frisse lucht, stevige wandelingen, vroeg naar bed en minder koolhydraten zorgden geen van alle voor meer werklust. Ze gleed over Miltons wel-luidende regels en de wereld werd donkerder, ze ontleedde Satans monologen met ogen die begonnen te kloppen – was de theorie zelf het probleem? vroeg ze zich af. Was het haar

betoog? Had ze te veel onderzoek gedaan?

Ze was nu drie keer overnieuw begonnen, maar het werk wilde maar geen eenheid worden. Soms voelde het alsof ze het duidelijk zag, maar als ze dan nog eens keek, was ze te kortgeschoten.

Eerlijk gezegd was het zelfs voor haar val al voorgekomen dat ze niet meer dan een zin per dag had geschreven, dat ze urenlang heen en weer liep voordat ze achter de computer ging zitten. Het was alsof haar lichaam een oude minnaar de rug toekeerde, want zo had ze de poëzie altijd beschouwd, als een geliefde die haar gunsten verleende of onthield. Maar nu leek het alsof ze misschien de puf niet meer had om dit te volbrengen, omdat ze uit ervaring wist wat velen (vooral degenen die beweerden dat de pen lichter was dan het zwaard) niet wisten: dat je niet alleen scherp van geest moest zijn om iets te schrijven, maar dat je ook de bezieling en een gezond lichaam nodig had.

Jaren eerder had de professor iets ontdekt: telkens als haar lichaam haar een nieuwe kwaal bezorgde, hoefde er maar een schokje plaats te vinden, een nieuwe opdracht, een vervroegde deadline, een slechte recensie, het besef dat er in een appendix materiaal voor nog een heel boek lag te wachten – meer, kortom, veel meer dan haar lichaam had gedacht en in minder tijd – en hup, het begon meteen weer normaal te functioneren, soms zelfs beter dan voorheen. De huidige gebeurtenissen, wist ze bijna zeker, waren daar gewoon een voorbeeld van. Niettemin, ondanks het jaarlijkse Milton-congres waar ze voorzitter van was, extra werk voor de faculteit en twee tijdschriftartikelen die binnen een maand af moesten, werden de symptomen eerder erger dan minder. Ze zei tegen Matthew Cullum dat ze wat lichte gezondheids-

problemen had. Dan dacht hij in elk geval niet dat er iets geheimzinnigers achter zat, iets wat zich in de gangen van de geest verschool bijvoorbeeld, een aandoening waar een verontrustend aantal leden van de afdeling Engels op enig moment aan ten prooi was gevallen. Hij drong aan op een sabbatical en zij wees dat voorstel van de hand.

De ironie wilde dat het geestelijke en geen lichamelijke ontregeling was die professor Stone er uiteindelijk toe bracht om hulp te zoeken. Het was begin september, het begon vroeger donker te worden en Londen bereidde zich voor op wat een ongewoon koude herfst leek te worden. Meestal had ze er geen last van als de donkere maanden eraan kwamen, maar toen ze over de Strand naar huis liep kon ze een gevoel van naderend onheil niet van zich afschudden. De lichten van het passerende verkeer, de witte ruis van de stad, de gehaaste forensen, de hemel die ziedend roze was en toen oranje en toen zwartig oker, het leken allemaal voorboden van een ontzaglijke catastrofe. Naast de ongerustheid die ze voelde, begon ze ook merkwaardige driftaanvallen te krijgen: ze duwde haar huissleutel zo hard in het slot dat hij verboog, ze beefde van woede terwijl ze jachtig de stapel post in de gang doornam, ze maakte een deuk in de kalk van de muur toen ze de klapdeuren van de afdeling Engels woest openzwaaide en doctor Chakrabarti, hoofd Middelengels, bijna meenam. Maar het ergste was dat ze zo vaak moest huilen, tranen met tuiten en schijnbaar zonder reden: toen ze de uitnodiging voor het jaarlijkse Donne-congres openmaakte, toen ze een verbijsterend slecht essay over Lovelace naakeek; toen ze steak-and-kidney-pie in de kantine zat te eten; boven in een dubbeldekker.

Professor Stone had altijd zo weinig mogelijk aan uitbarstingen gedaan en vond de laatste ontwikkelingen uiter-

mate zorgwekkend: hoe kon ze Miltons Michaël analyseren als ze zich al moest inhouden om de bladzijde niet te verfrommelen? Wat had ze aan een tranenvloed als ze Satans retoriek ontleedde? Het kritieke punt werd bereikt toen ze bij een werkgroep de tekst van Witwoud moest voorlezen en tot haar verbazing niet in staat was om te praten; en toen ze dat obstakel had overwonnen werden de letters wazig. Haar studenten keken elkaar aan. De docent die ze onderling ‘De Steen’ noemden leek hier in te storten. Ze stond abrupt op en liep naar het raam; maar nu bewogen de daken van Somerset House, vielen de tranen. ‘Ik moet even weg,’ zei ze, en ze beende naar de deur.

De volgende twintig minuten zat ze opgesloten in de kleine wc verderop in de gang en probeerde rustig te worden.

Flauwvallen, neuropathie, hoofdpijn, narcolepsie en driftbuien waren allemaal te verdragen, maar huilen bij het college geven ging te ver. Professor Stone maakte een afspraak bij de dokter.